

Իմ աղօթքն անրիծ.
Եւ ես վայրենի
կրցից կառապած,
Անըրաշչաների
Քարերից փափած,
Քանուան յուսով
Կոռուցից երկար,
Պարսեցա Քեզնով,
Սահծան գու չեկար,
Թէ ինչն եմ ես
Տառապում այսքան
Եթէ Աստուած ես
Դու անեղջութեան
Ինչու տախանին
Ես զատաժում չարքն
Ոյդրէ ի պահատում,
Թէ չենք աղերուում,
Թէ չարագործին
Դու չեն տուել ուուր,
Որ խաղաղ հոգին
Արսանից ի գուր,
Թէ գու չգիտես,
Որ այսանց երկրում
Մարդը ժապերես
Մարդ է գլշատում.
Դէ արի եւ տես,
Զարթիք ու չանթիք
Եթէ Աստուած ես
Դու վրէժինդիր,
Ինչու չեն գախին,
Ո՞ր եւ իթէ կասի,
Թէ գու չեն տախի
Խեցինն պատուհաւ:

Ըստ հանուր առամբ՝ երբ թումանեանի բանաստեղծութիւնների վրայ նայում ենք քննադատական աշ ըսով, մնան տառամաս ենք, որն առ առ առ ապարական ընաւորութիւնը այլ տարրերութիւնն ունի մրց բանաստեղների հետ համապատասխան:

Նա իր տեսակի մեջ առաջինն է հանգիստառում զիմաստական իրերու վշտու կատար են իւսիւնքներ երգիւնքներ:

Այս մնացորդը յատիսութիւնը ցոյց ապահ համար չափարար է առաջ բերել այդ որպակին պատկանանդ բազմաթիւ ոտանաւորներից նույնական բայց այդ թողնում եմ իմ մի այլ ուսումնակիրութեան:

ԾԱՀՂԱՎԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ԲԱԿԱՆՅԱՆԻ

ՊԱՐԶ ԳՐԵԼ, ՀԱՅԵՐԻՆ ԳՐԵԼ

Տարիներէ ի վեր կը դիտուի մեր յօ-
դուածագիներու քով ձգտում մը, բոնի
կազիպում մը՝ գաղափարները նորատեսակ բա-
ռերով արտայալելու։ Մեր բասել կը հաս-
տառուի մանաւանդ այս գրուներու նկատմամբ,
որոնք գրական ճիշջը մշակելու զբաղած են։
Ըստ անգամ փորձուած եմ՝ իմ մասիս, մե-
նութիւնն մը տալու այս բունազգօսիկ նորաձեւու-
թեան, գտած կը կարծեմ մենութիւն մը, որ է՝
“ուրիշն բացուրծ եւնասէն ոսքից իւրդու-
բոց-ուրել, երեւ ուղււու”.

Սյդպիսի գրուածներուն իմաստն որոշե-
լու եւ կամ լաւ հասկնալու համար կը ստիպուի
մարդ երբեմն հատուած մը 2—3 անգամ
կարդալ: Անհատական չե կարծիքս, շա-
տերն այս կէտիս կը միաբանին ըսածիս, թէ
բռնի ճիգ մը կամ աւելի շանհդրութիւն մը
կայ խրթնաբան երեւալու: Այս ձգտումը՝ «վա-
ղուան գրականութիւնը», ստեղծել ուղղվներու
քով շատ ակնյայտնի է:

Այլ վախնամ թէ սխալ չհասկցուիմ:

Գրուածիք մը մէջ նորանոր բառեր գործածելու դէմ չե խօսքս, վասն զի բնական է թէ բառագանձնն հարստութիւնը կը զոփացնէ նաեւ գրուածիք մը, այլ խօսքս ողջուած է՝ Նախադասութիւնները բուն մէջնեւու մէջ, Ի՞նչ գարուածեններ, ի՞նչ ճախրանքներ, ի՞նչ ձեւաշջուածներ, բայց ի՞նչ Կուզուուի ցուցնել ասով։ Գոնե մենք կը հասկնանք մէկ բան միայն, այսինքն գրողը կամ լաւ ըմբռնած չէ ըստ ուղածը, կամ ուրիշ լինուէ փոխ առած գաղտիքար մըն է, զօր նոյնութեամբ բացատրել ու առած ասեն, մին չի գնեն բնաւ՝ թէ կը մեղանէլ լինուի պարզութեան դէմ։ Օրինակնենով չենք իսօսիր այս անքամ, բայց քիչ մը շափազանցութեան արարուած է նորերու — քիչ մըն ալ հիներու — կողմանէ այս կերպ գրականութիւն։

ନୁହେଁ ଅରକ୍ତବ୍ୟ ରୀ ଫେଲୁବାନ୍ତି ମେଳି ଦ୍ରୋ ଶେର-
ପନ୍ଧରକୁବାନ୍ତି — ମେଳି ଶାସତବ୍ରେ ଫେଲୁବାନ୍ତି ଜିଲ୍ଲାରେ
ଶାସର — ଫେଲୁବାନ୍ତି ବ୍ୟାଳ ଜୋଡ଼ୁଲାଦନ୍ତରେ ମେଳି
ନୁହେଁନା, ଆଖିଟାନ୍ତି, ଦାମାପୁରି ଲେଙ୍ଗେ ମେଳି କ୍ରି ଶାମାରପି;
ପରିଷର ଫିରଦୂରିମ୍ବନ୍ତି ରୁବଲୋ ଭେଟି ଅର୍ଥ କ୍ରିଯୁଗିତ୍ତବାଲ-
ନ୍ତରେ କ୍ରିବ୍ରଣ୍ଣ ଫରିଚେ ନେବ୍ରା ନୁହେଁନାଟି ମେଳି କ୍ରି ଭାବର-
ନ୍ତରେ . . . ଭୋଗ କ୍ଵାରଗୁଣ୍ଠି ଲୁଣପାନକୁବି ମନ୍ଦିରରୁକୁ
ମେଳି ଅର୍ପିବା ନୁହେଁନାଟି ମେଳି ଅର୍ପିବା
ଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଫରଦ୍ଦନାକୁବାନ୍ତି ମେଳି ଅର୍ପିବା
ପାପକୁବିଲୋ କ୍ରି ଦାମାପୁରାଟିମ୍ବନ୍ତି କ୍ରିଯୁଗିତ୍ତବାଲ
ଦାମାପୁରାଟାନ୍ତି: ନୀତିଶାମିକୁ କ୍ରି କ୍ଵାରଗୁଣ୍ଠି, ମାଝ

քանի որ կարգացուած կ գժուարամարս ըլլալուն պատճառաւ լու չեն հասկուիր, չկարգացուած կը համարուին:

Եթէ մայն որոշ գասակարփի համար կը հրառարակուն լրագինեն ու գրեբրը, ըսելիք չունիք բայց փորձով գիտենք թէ լրագիր-ներ կը ինային շատ դիւրաս ընդարձակել իրենց ընթերցողաց շրջանակը, եթէ անոնց ըմբռուցիւնան պատշաճեցնել ուզէին իրենց գրչութիւնը:

Մանաւանդ սուանաւոր ըսուած գելա-րաներու մէջ ճմուած, ճզմուած, խաչ հա-նուած հայերէնը, եթէ կը ինաս հայերէն իշէ... Լեզուի մը գեղեցկութիւնն իւր պարզութենէն կը դատուի: Ճուռութիւններու, սեթեւեթանք-ներու դարն անցած պէտք է համարիլ, Նշանա-կութենէն բրոդովին զուրկ չէ այն շատ անգամ ըսուածը, թէ արդի գրողներէն շատերը հայերէն բառերով գաղղիներէն կը գրեն: Եւ ինչ զար-մանալիք երեսոյթ, այս կերպ հայերէն կը նշանա-րուի աւելի իրը սիրահար գրողներու գրչին տակ: Պարզ գրել, ըսել չէ գուեհիք կը զուաւ գրել: Պարզ գրելով է միայն որ գրակա-նութեան գտնարանը կը ճոխանականանալի լըզուած կը ճոխանականալի լըզուած կը ճոխանականալի լըզուած գրել շանացողներու գրչին տակ շատ հազուագիւտ կը գտնուին գժուարակինքն բառեր ու բա-ցարտութիւններ, բայց մանաւանդ օտար բա-ռեր: Մեր արեւմաեան գրական լեզուին մէջէն կամաց զնջուեցան օրոյ բուր ըսուած-ները: բայց նորերու բառ մը ելաւ հրապարակ եւ առ հասարակ կը ձգտի գայու եւ փառա-ւորապէս զետեղուելու մեր գրական լեզուին մէջ: Ի՞նչ է առ նորահար մեռ (գլ. geste) բառը, զօր տասնեակներով կրնաս համբել վերջերս եղած հրատարակութեանց մէջ: Ի՞նչ տարբերութիւն կայ շարժում, շարժուձեւուի, եւ մեռոի մէջ: Ականջն աւելի հեշտ կը հնչէ մեռու: բայց ամէն ականջի Այս հարեւանցի տեսութեան գործնական օրինակները կը հայթ-հայթենք ուրիշ անգամ:

Հ. Գ. ՄԻՒԱԼԻՇԵՍԽԱՆ

ԻՐԱԿԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՄԻՒԹԵՐ ԳՈՉԻ ԳԵՏԱՏՈՆԵՐԴԻՔԸ ԵՒ ՀԵՅՈՑ
ՀԻՆ ՓՈՎԱՔՈՅԻՍԿՈՆ ԻՐՈՒՈՒՆՔԸ
ՀԱՑՈՒԱՄ ԵՐՐՈՐԴ
ՔԱՇԱՑԱՑԻԱԿԱՆ ԻՌՈՒՈՒՆՔԸ
(Հարաբեկի պատճեն)

Մ Ա Ա Ն Ե Ր Բ Ա Ր Գ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ Ի Ե Ր Ա Ն Ա :

Ա.

ԱՆ-Շ Ե Ս Հ Ա Ր Ա Վ Ա Ջ Ա Մ Ա :

I.

ՄԻՒԹԵՐ ԳՈՉԻ ՀԱՅՈՑ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳՐՈՒՄ
ոչ մ տարբերութիւն չի դրւում մէկ-կանոնին
իրաւունքի եւ օտար ընչքի վրայ ուրողեալ-
իրաւունքի գաղափարների միջեւ Այդ երկու
հասկացողութիւնները որոշում են միեւնյա-
նունվ, միեւնյան մորով, այն է՝ նշանակում են
իրեւ միայն մէկ-կանոնին: Հին, տակաւին շար-
գացած իրաւունքներում սովորաբար սեփակա-
նատէրը միաժամանակ համարւում էր տիրապե-
տող. իսկ ով տիրապետող էր որեւէ ստացւածքի,
և նաև ճանաչում էր նոյն ընչքի սեփակա-
նատէր:

Ակայն մօտից քննելով դատաստանա-
գրում արձած սեփականութեան իրաւուն-
քի եւ ութիւնը, կարելի է նշանել, որ ՄիՒԹԵՐ
ԳՈՉԻ օրէնքներում, թէեւ ոչ այնքան որոշակի,
այնուամենայնի փորձ է արւում մի տեսակ ան-
շատել իրարից վերսիշեալ երկու հասկացողու-
թիւնները:

Խսկպէս ՄԻՒԹԵՐ ԳՈՉԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱ-
ԳՐԻ մէջ տարբերում են սեփականութեան
եւ ցեխան տիրապետելու իրաւունքները: Դա
բացայսայ է ցւոսնեկան ստացւածքի վերաբեր-
մամբ երկու ամաւսների միջեւ գոյութիւն ու-
նեցող յարաբերութիւններից: Առնախոջ մա-
հուամբ, ինչպէս արդէն մեզ յայսնի է ժառա-
գական իրաւունքից, ամրոջ նրա գշյորը զաւակ-
ներ եղած զէպքում անցնում է ամուսնու ձեռ-
քը, որ պարտաւոր է պահէլ այդ, ուրեմն տի-
րապետել, բայց ոչ երբեք սեփականութիւն
համարել որովհետեւ այդ գոյքի սեփականու-
թեան իրաւունքը պատկանում է իրօք զաւակ-
ներին, որնց պէտք է յանձնի հայրը նրանց շա-
փահատաթեան գէպքում (I, գլ. ՃԻԱ, 2Ե):
Նմանապէս այր ամուսնու մահով սրան պատ-